

.....
การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี
Application of Local Wisdom of Durian Cultivation on Highland for Promoting the
Community Economy in Chanthaburi Province

สุพัตน์ สุระดนัย¹, ทรงคุณ จันทจร², ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์³

Supat Suradanai¹, Songkoon Chanthachon², Rapeepan Sirisumpan³

^{1,2,3}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{1,2,3}Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

¹E-mail: bigsupat302508@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9804-5201>

²E-mail: Songkoon.fcs@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4699-6443>

³E-mail: repeepan_28@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2332-2294>

Received 10/02/2023

Revised 17/02/2023

Accepted 20/02/2023

บทคัดย่อ

การปลูกทุเรียนหรือการผลิตทุเรียนในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อนจึงเป็นเรื่องยากกว่าพื้นที่ราบปกติ นอกจากพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยที่ส่งกระทบอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการผลิต อากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ภัยธรรมชาติ ภาวะฝนแล้งทั้งช่วงเป็นระยะเวลานาน ส่งผลทำให้ คุณภาพและผลผลิตตกต่ำ ประกอบกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อ ศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี (2) เพื่อ ศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัด จันทบุรี และ (3) เพื่อสร้างคู่มือการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงสู่ชุมชน จังหวัดจันทบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเชิงวัฒนธรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษา (1) บริบทของพื้นที่วิจัยมี ลักษณะเป็นเนินเขาสลับกับลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 252 – 353 เมตร ดินมีความอุดมสมบูรณ์มา แต่เดิม มีการใช้ภูมิปัญญาในการปลูกและดูแลรักษาทุเรียนสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ การคัดเลือกพันธุ์ วิธีการปลูก การให้น้ำ ให้ปุ๋ย การป้องกันและกำจัดโรคต่าง ๆ รวมทั้งการดูแลผลผลิต โดยปัจจุบันเกษตรกร ปลูกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นส่วนใหญ่ เพราะมีตลาดประเทศจีนรองรับผลผลิต (2) การประยุกต์ใช้ภูมิ ปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่ประกอบด้วย 8 ประการ ดังนี้ (ก) การปรับสภาพพื้นที่ให้สะดวกต่อ การจัดการ (ข) การสร้างสระลอยฟ้า (ค) การเปลี่ยนมาใช้เครื่องสูบน้ำแบบมอเตอร์ไฟฟ้า (ง) การให้ปุ๋ยทาง สปริงเกอร์ เพื่อช่วยประหยัดเวลา และแรงงาน (จ) เทคโนโลยีการช่วยผสมเกสรดอกทุเรียน (ฉ) การใช้เชือก ผางแยกสีในการผูกโยงกิ่งกับทุเรียน เพื่อช่วยความจำ (ช) นวัตกรรมการปลูกทุเรียนต้นคู่ และ (ซ) การใช้ไม้ไผ่ ค้ำยันกิ่งและต้นทุเรียน ป้องกันการหักจากवादภัย และ (3) ผลจากการดำเนินการได้จัดทำเป็นคู่มือการผลิต

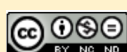
[659]

Citation:

สุพัตน์ สุระดนัย, ทรงคุณ จันทจร, ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์. (2566). การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี.

วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (1), 659-674.

Suradanai, S., Chanthachon, S., & Sirisumpan, R., (2023). Application of Local Wisdom of Durian Cultivation on Highland for Promoting the Community Economy in Chanthaburi Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (1), 659-674; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.45>

.....
ทุเรียนบนพื้นที่สูงโดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี

คำสำคัญ : การประยุกต์; ภูมิปัญญา; ทุเรียน; เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

Durian cultivation or durian production in Pong Nam Ron District is therefore more difficult than in normal plain areas. In addition to the aforementioned areas, many other factors affect such as production problems, ever-changing weather, natural disasters, and prolonged drought, which affects the quality. and low productivity, coupled with higher production costs. Therefore, this study has the objectives (1) to study local wisdom in planting durian on the highlands to drive the community economy in Chanthaburi Province. (2) To study the application of local wisdom in planting durian on the highlands to drive the community economy in Chanthaburi Province. And (3) to create a manual for transferring durian planting wisdom on the highlands to communities in Chanthaburi province. This research used culturally qualitative research methods, field observations, interviews, and focus group discussions. Analyze data in a descriptive analysis method. The results found that; (1) The context of the research area is hilly and undulating, between 252–353 m above sea level, originally fertile soil. The wisdom of planting and caring for durian has been passed down for a long time, from breed selection, planting methods, watering, fertilizing, prevention and elimination of various diseases, as well as taking care of the yield. Nowadays, farmers mainly grow Monthong durian because there is a market in China to support the production. (2) The application of folk wisdom in durian planting on the land consists of 8 things as follows; (a) adjusting the condition of the area to be convenient for management, (b) building a floating pool, (c) switching to electric motor pumps, (d) fertilizing through sprinklers to save time and labor, (e) technology to help pollinate durian flowers, (f) the use of colored fang ropes to tie the branches to the durian to help memory, (g) innovation of double durian planting, and (h) using bamboo to support branches and durian trees to prevent them from being broken by storms. And (3) the results of the operation have prepared a manual for durian production in the highlands by applying local wisdom in durian cultivation in the highlands to drive the community economy in Chanthaburi Province.

Keywords: Application; Folk Wisdom; Durian; Community Economy

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นดินแดนแห่งผลไม้ เนื่องจากความหลากหลายของชนิดผลไม้ ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกมาทั้งปี บางอย่างก็มีให้กินตลอด บางอย่างก็มีเฉพาะฤดูเท่านั้น อย่างเช่น “ทุเรียน” ที่ส่วนใหญ่จะมีให้กินเฉพาะช่วงฤดูร้อน และต้องถือว่า ทุเรียนนั้นเป็นผลไม้ชนิดหนึ่งที่เชิดหน้าชูตาของไทย จนได้รับการยกย่องให้เป็น “ราชาผลไม้” ด้วยชื่อเสียง และกลิ่นเฉพาะตัวที่ขจรขยายไปไกล จนต่างชาติบางคนถึงกับต้องลงทุนบินมาเพื่อลิ้มรสทุเรียนไทย ทุเรียนเป็นไม้ผลเขตร้อน ซึ่งทุเรียนมีถิ่นกำเนิดในเกาะบอร์เนียวและคาบสมุทรมลายู (Brown, 1997)

ทุเรียนจัดเป็นผลไม้เศรษฐกิจของประเทศ โดยไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก ซึ่งตลาดหลักสำคัญของไทยคือ จีน โดยส่งออกในรูปทุเรียนสดมากกว่าร้อยละ 90 ของการส่งออกทั้งหมด ในปี 2559 - 2563 การส่งออกทุเรียนสด และผลิตภัณฑ์ของไทยเพิ่มขึ้นจาก 425,059 ตัน (คิดเป็นทุเรียนสด 431,725 ตัน) มูลค่า 20,058 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 668,040 ตัน (คิดเป็นทุเรียนสด 676,423 ตัน) มูลค่า 73,780 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.81 และร้อยละ 39.43 ต่อปี ตามลำดับ แบ่งเป็น 1) ทุเรียนสด เพิ่มขึ้นจาก 403,634 ตัน มูลค่า 17,505.76 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 639,763 ตัน มูลค่า 67,752.75 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.87 และร้อยละ 40.90 ต่อปี ตามลำดับ 2) ทุเรียนแช่แข็ง เพิ่มขึ้นจาก 20,365 ตัน มูลค่า 2,171.23 ล้านบาท ในปี 2559 เป็น 26,794 ตัน มูลค่า 5,631.48 ล้านบาท ในปี 2563 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.96 และร้อยละ 31.85 ต่อปี ตามลำดับ (สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร, 2563)

จังหวัดจันทบุรีเป็นจังหวัดในภาคตะวันออก ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของอ่าวไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครเป็นระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 6,338 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,961,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.6 ของพื้นที่ภาคตะวันออก โดยประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประมง ในภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดของจังหวัด โดยในปี 2555 ภาคส่วนเกษตรกรรมมวลรวมเท่ากับ 56,262 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 55.76 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมทั้งหมด ภาคการเกษตรของจังหวัดจันทบุรีส่วนใหญ่เป็นการเพาะปลูก โดยพืชที่นิยมปลูกมากในจังหวัดจันทบุรีคือ ทุเรียน มังคุด เงาะ สละ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุเรียน ซึ่งจันทบุรีเป็นจังหวัดที่มีการปลูกและผลิตทุเรียนมากที่สุดในประเทศ โดยมีพื้นที่การปลูกทุเรียนทั้งหมด จำนวน 225,273 ไร่ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, 2562; สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. 2563; สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี. 2562)

อำเภอโป่งน้ำร้อน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 997.29 ตาราง กม. หรือประมาณ 660,298.06 ไร่ โดยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับภูเขาและที่ราบลูกคลื่น ด้านทิศเหนือและตะวันออกเป็นที่ราบสลับที่สูงและภูเขาจนจดเขตประเทศกัมพูชา ทางด้านใต้มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูง และพื้นที่ป่าไม้อยู่ในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าคลองเครือหวายเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของคลองเครือหวาย และคลองโป่งน้ำร้อน ด้านตะวันตก มี

เทือกเขาสูง ได้แก่ เทือกเขาสอยดาว ซึ่งเป็นเขตป่าต่อเนื่องระหว่างอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอเขาคิชฌกูฏ และเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของจังหวัดได้แก่ แม่น้ำจันทบุรี และลำคลองต่าง ๆ (สำนักงานอำเภอโป่งน้ำร้อน, 2562)

การปลูกทุเรียนหรือการผลิตทุเรียนในเขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อนจึงเป็นเรื่องยากกว่าพื้นที่ราบปกติ นอกจากพื้นที่ในลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังมีปัจจัยที่ส่งกระทบอีกหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการผลิตอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ภัยธรรมชาติ ภาวะฝนแล้งทั้งช่วงเป็นระยะเวลานาน ส่งผลทำให้คุณภาพและผลผลิตตกต่ำ ประกอบกับต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น เช่น สารเคมีกำจัดแมลง โรคพืช กำลังแรงงาน และค่าแรง เป็นต้น แต่เกษตรกรชาวอำเภอโป่งน้ำร้อน มีแนวทางหรือวิธีการในการใช้ ภูมิปัญญาหรือประยุกต์การปลูกทุเรียนอย่างไรให้ได้ผลผลิตเช่นพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างไร ซึ่งอาจจะต้องใช้การปรับตัวกับสภาพแวดล้อมหรือมีกระบวนการปรับตัวที่ต่อเนื่องเพื่อรักษาคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม มีการสืบทอดต่อเนื่องกันมาจนกลายเป็นวัฒนธรรมขึ้น เมื่อปฏิบัติต่อกันอย่างต่อเนื่องย่อมมีผู้เกิดความรู้ ความชำนาญ สามารถสืบทอดให้คนรุ่นสู่รุ่น เรียกว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลงอย่างไร จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม สอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิมหรือไม่ ซึ่งเป็นคำถามหลักที่ผู้ศึกษาสนใจค้นหาคำตอบจากการวิจัยครั้งนี้ การใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน สามารถใช้ภูมิปัญญาเพื่อเอาชนะอุปสรรค ทางธรรมชาติในพื้นที่ภูเขาสูง และสามารถประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการปลูกหรือผลิตทุเรียนให้ได้ผลอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์สำหรับเกษตรกร ในจังหวัดจันทบุรี และภาคตะวันออก หรือภูมิภาคอื่นของประเทศไทย ที่มีพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน นำใช้เป็นรูปแบบ (Model) หรือแนวทางในการปลูกและผลิตทุเรียนให้ได้ผลผลิตที่ดีและมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อสร้างคู่มือการถ่ายทอดภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงสู่ชุมชน จังหวัดจันทบุรี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยได้มีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อหาความรู้ในการปลูกทุเรียนและศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วย แนวคิดการเกษตรอัจฉริยะ (Smart farming) ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี

สมัยใหม่ให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศ เป็นไปตามนโยบายการเกษตร 4.0 โดยเกษตรกรเป็นผู้จัดการฟาร์มอย่างมืออาชีพ นอกจากนี้ ได้นำทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) มาใช้ในการวิเคราะห์

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเชิงวัฒนธรรม โดยทำการสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่วิจัยเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม สภาพชุมชน และสร้างความคุ้นเคยกับภูมิปัญญาผู้ผลิตทุเรียนในพื้นที่วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Keys performance) จำนวน 10 ราย ในพื้นที่ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ประกอบกับการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำสวนทุเรียนอีก 5 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบบเจาะลึก (In-depth interview) การสังเกต รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยคัดเลือกพื้นที่ในการวิจัยไว้ในเขตพื้นที่สูงแบบเจาะจง (Purposive sampling) เก็บและรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มาสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำเสนอผลการวิเคราะห์แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยนำแนวคิดและทฤษฎีทางวัฒนธรรม มาวิเคราะห์และอภิปรายผล (ทรงคุณ จันทจร. 2563)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาวิจัย จำแนกได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อ 1. ภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี

1.1. ข้อมูลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 ราย มีพื้นที่ปลูกทุเรียนอยู่ในเขต ตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอโป่งน้ำร้อน เกษตรกรเจ้าของสวนทุเรียน มีอายุระหว่าง 37-65 ปี จบการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นที่ปลูกทุเรียน ตั้งแต่ 20 ไร่ ถึง 70 ไร่ และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนมายาวนาน ตั้งแต่ 10 ปี – 35 ปี มีผลผลิตทุเรียนต่อปี ตั้งแต่ 30 ตัน ถึง 300 ตัน ความสูงของพื้นที่ปลูกทุเรียนสูงจากระดับน้ำทะเลใกล้เคียงกัน อยู่ระหว่าง 251 – 353 เมตร โดยผู้ให้ข้อมูลที่มีพื้นที่สูงสุด คือ นายมงคล แวงเมืองนอก ความสูงของพื้นที่ 353 เมตร และคนที่มีผลผลิตมากที่สุด คือ นายแสงดาว ปานพูล จำนวนผลผลิต 300 ตันต่อปี และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การปลูกทุเรียนมายาวนานที่สุด จำนวน 35 ปี

1.2. บริบทของพื้นที่วิจัย พื้นที่วิจัยมีลักษณะเป็นเนินเขาสลับกับลูกคลื่น สูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 252 – 353 เมตร พื้นที่เขตแดนรอบ ๆ ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และเป็นแหล่งกำเนิดของคลองน้ำสาขานานา ซึ่งทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้ทำการเกษตรจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวัดความสูงของพื้นที่ จาก Application GPS Altimeter ในการวัดความสูงของพื้นที่ ห่างจากระดับน้ำทะเล ที่มีหน่วยวัดเป็นเมตร

ภาพประกอบที่ 1-2 บริบทบนพื้นที่สูงในเขตพื้นที่วิจัย (ภาพจากนักวิจัย)

1.3 ภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง

1.3.1 การคัดเลือกพื้นที่ปลูก เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดไม่ได้มีการคัดเลือกพื้นที่ในการทำสวนทุเรียนแต่อย่างใด เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่มรดกที่ได้ทำสวนสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน อีกส่วนหนึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรจากภาครัฐ คือ สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.4-01)

1.3.2 การคัดเลือกพันธุ์ เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล จะเลือกทุเรียนพันธุ์หมอนทองเป็นหลักมาใช้ปลูก โดยให้เหตุผลว่าเป็นพันธุ์ที่สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้โดยเฉพาะประเทศจีน และขายได้ราคาดีกว่าพันธุ์อื่น ๆ สำหรับขนาดพันธุ์ของตน เกษตรกรมีความเชื่อที่แตกต่างกัน บางรายเลือกพันธุ์ต้นเล็ก เนื่องจากทำให้โตเร็วกว่า บางรายเลือกต้นขนาดใหญ่ ทำให้แข็งแรงกว่า ความเชื่อดังกล่าวรวมไปถึงการคัดเลือกกิ่งพันธุ์ที่แตกต่างกัน ต้นพันธุ์แบบกิ่งข้างและแบบกิ่งกระโดง เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 3-4 ทูเรียนพันธุ์หมอนทองที่เกษตรกรเลือกใช้ในการปลูกเพื่อการค้า(ภาพจากนักวิจัย)

1.3.3 การเตรียมดินและพื้นที่ปลูก ลักษณะของดินในพื้นที่วิจัย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ดินขาว หรือ ดินมันปู มีลักษณะเป็นดินเหนียวแน่น อดน้ำเวลาฝนตก พอแห้งแล้วดินจะแข็ง ระบายน้ำได้ไม่ดี อีกลักษณะหนึ่งคือ ดินแดง ในพื้นที่หมู่บ้านสามสิบ มีลักษณะคล้ายดินภูเขาไฟ เป็นดินร่วน อดน้ำได้ดี มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าดินขาว

สำหรับการเตรียมพื้นที่การปลูก มี 2 แบบ คือแบบดั้งเดิมที่ปลูกในอดีตที่ไม่ต้องเตรียมดิน เพียงขุดหลุมปลูกเลย กับแบบยกโคกปลูก โดยใช้รถแมคโครยกโคกสูงประมาณ 1.5 เมตร และเกลี่ยพื้นที่ตากดินรอไว้รอปลูกในฤดูฝน

1.3.4 วิธีการปลูกทุเรียน รูปแบบการปลูก มี 2 รูปแบบคือ การปลูกแบบดั้งเดิมโดยการขุดหลุมปลูก กับการปลูกแบบยกโคก โดยใช้รถแมคโคร โดยมีวิธีการและขั้นตอนการปลูก ดังนี้

- 1) การเตรียมพื้นที่ หรือจัดโครงสร้างของสวนให้เหมาะสม
- 2) การวางผังปลูก คือ การวางผังการปลูกนั้น ควรวางแผนปลูกควรวางทางลาดเทของพื้นที่ ระยะปลูกประมาณ 8x8 หรือ 8x10 (ประมาณ 16-25 ต้น/ไร่) หรือแล้วแต่พื้นที่และความเหมาะสมของบริบท
- 3) วิธีการ/ขั้นตอนการปลูก ซึ่งทั้งสองวิธีมีลักษณะที่เหมือนกัน อาจต่างกันบ้างที่การใช้ปุ๋ย โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1) เตรียมหลุมปลูก

3.2) ใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยหินฟอสเฟต คลุกเคล้ากับดินที่ขุดขึ้นมา กลบคืนไปในหลุมสูงประมาณ 2 ใน 3 ของหลุม

3.3) เตรียมต้นกล้าที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เป็นโรค ไม่มีแมลงทำลายและมีใบยอดคู่สุดท้ายแก่ ระบบรากแผ่กระจายดี ไม่ขม้วนงออยู่กันงู

3.4) ใช้มีดกรีดกันถุงออก ถ้าพบรากขดงออยู่กันงูให้ตัดรากบริเวณนั้นออกเพื่อให้มีการเจริญของ รากใหม่

3.5) วางถุงต้นกล้าที่ตัดกันถุงออกแล้ววางลงตรงกลางหลุม จัดให้ตรงแนวกับต้นอื่น ๆ พร้อมทั้ง ปรับระดับสูงต่ำของต้นทุเรียนให้รอยต่อระหว่างรากกับลำต้นหรือระดับดินปากถุงเดิม สูงกว่าระดับดินปากหลุมเล็กน้อย

3.6) ใช้มีดกรีดด้านข้างถุงจากล่างขึ้นบนทั้งสองด้าน

3.7) ดึงถุงพลาสติกออก ระวังอย่าให้ดินในถุงแตก

3.8) กลบดินที่หล่นลงไปหลุมอย่างกลบดินสูงถึงรอยเสียบยอดหรือรอยทาบ

3.9) ปักไม้หลักข้างต้นทุเรียนที่ปลูกแล้ว พร้อมทั้งผูกเชือกยึดไว้เพื่อป้องกันลมพัดโยก หลังจากนั้นปักแสลนด์ดำตามทิศทางลม เพื่อป้องกันลมมากกว่าบังแดด

ภาพประกอบที่ 5-6 การปลูกแบบวิธียกโคก หลังปลูกจะทำแสลนด์ กั้นเพื่อบังทิศทางลมเป็นหลัก (ภาพจากนักวิจัย)

1.3.5 การให้น้ำ ให้อยู่

1) แหล่งน้ำและการให้น้ำ แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้มี 2 รูปแบบคือ แหล่งน้ำตามธรรมชาติ คือ คลองตามธรรมชาติที่ไหลผ่านสวนของเกษตรกร ซึ่งมีน้ำไหลตลอดทั้งปี และบ่อน้ำทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ที่ขุดใช้เอง นอกจากนั้นเกษตรกรยังขุดคลองน้ำให้เป็นแอ่งในลักษณะเป็นแก้มลิงเก็บกักน้ำไว้ตลอดปี เนื่องจากทุเรียนต้องให้น้ำตลอดทั้งปี

2) การวางระบบน้ำและการให้น้ำ สำหรับการให้น้ำ ใช้ระบบการให้น้ำผ่านสปริงเกลอร์ ซึ่งการจัดการให้น้ำมากน้อยนั้นจะอยู่ที่จังหวะหรือตามรอบเวลาของการพัฒนาการของทุเรียนในแต่ละช่วง

3) การให้ปุ๋ย จำแนกได้ 2 ประเภทคือ การให้ปุ๋ยทุเรียนต้นเล็ก ที่ยังไม่ให้ผลผลิต โดยปีแรกให้ปุ๋ยและทำโคลน 4 ครั้ง โดยใส่ปุ๋ยคอกสลับกับใส่ปุ๋ยเคมีสูตรเสมอ ปริมาณการให้ขึ้นอยู่กับขนาดของทรงพุ่ม และประเภทที่ 2 การให้ปุ๋ยทุเรียนต้นใหญ่ที่ให้ผลผลิตแล้ว ซึ่งจะมีวิธีการให้ที่แตกต่างกันไปแต่ละช่วง เช่น ช่วงทำใบ สะสมอาหาร จะให้ปุ๋ยสูตร 8-24-24 ร่วมกับปุ๋ยน้ำทางใบ ช่วงเป็นดอก เป็นผล ก็จะมีเพิ่มปริมาณในแต่ละสูตรตามความต้องการของดอก ผลเล็ก ผลใหญ่ เป็นต้น

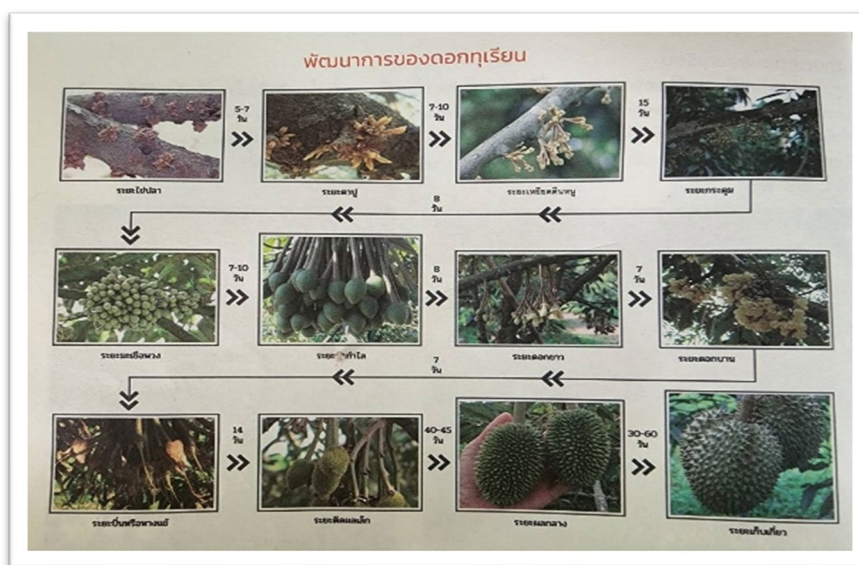
1.3.6 การป้องกันและการกำจัดวัชพืช โรคในทุเรียน สามารถจำแนกได้ 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

- 1) กลุ่มโรคที่เกิดจากเชื้อรา ประกอบด้วย 5 โรคหลัก ดังนี้
 - 1.1) โรครากเน่า หรือไฟทอปธอร่า (Phytophthora palmivora)
 - 1.2) โรคราสีชมพู
 - 1.3) โรคใบติด
 - 1.4) โรคแอนแทรคโนส
 - 1.5) โรคราดำในทุเรียน
- 2) กลุ่มโรคที่เกิดจากแมลงศัตรูพืชและเพลี้ยชนิดต่าง ๆ ประกอบด้วย
 - 2.1) หนอนเจาะเมล็ดทุเรียน
 - 2.2) เพลี้ยไก่แจ้ทุเรียน
 - 2.3) เพลี้ยไฟ
 - 2.4) เพลี้ยแป้ง

สำหรับการป้องกันและรักษาโรคนั้นแตกต่างกันไป ปริมาณการใช้ยาหรือสารเคมีในการป้องกันรักษาก็จะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับระดับอาการของโรค ประกอบกับปัจจุบันมีบริษัทที่ทำการจำหน่ายยาและสารกำจัดโรคพืชต่าง ๆ ให้เลือกมากมาย เกษตรกรชาวสวนจึงอาจจะเลือกใช้สารต่าง ๆ เหล่านี้แตกต่างกันไป

1.3.6 การดูแลผลผลิตทุเรียน ซึ่งจำแนกได้ 3 ระยะ ดังนี้

- 1) ระยะก่อนออกดอก เกษตรกรต้องมีการเตรียมพร้อมต้นทุเรียนให้พร้อมที่จะออกดอก ซึ่งชาวสวนจะเรียกว่า “ช่วงทำใบและสะสมอาหาร” เพื่อให้ต้นทุเรียนสมบูรณ์ที่สุด เมื่อสภาวะอากาศที่เหมาะสม ทุเรียนจะออกดอก
- 2) ระยะออกดอกติดผล การออกดอกของทุเรียนจะเริ่มจากการเห็นเป็นคล้ายๆ ไข่ปลาที่บริเวณใต้กิ่งของทุเรียน จากนั้นจะมีพัฒนาการจนดอกบานเป็นทางแย้ รวม 7 ระยะ จะใช้เวลาประมาณ 50-60 วัน โดยแต่ละระยะจะมีวิธีการดูแลแตกต่างกันไป ทั้งปริมาณการให้น้ำให้ปุ๋ย การป้องกันโรคต่าง ๆ เป็นต้น และหลังจากดอกบานแล้วจะติดผลเริ่มตั้งแต่การเป็นทางแย้ไปจนถึงทุเรียนแก่ที่สามารถเก็บเกี่ยวได้ สำหรับพันธุ์หมอนทองจะใช้เวลาประมาณ 120 วัน ซึ่งในแต่ละช่วงของการเติบโตของผลทุเรียน เกษตรกรก็จะมีทักษะและวิธีการดูแลที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วง

ภาพประกอบที่ 7 พัฒนาการของดอกทุเรียน – เก็บเกี่ยวผลผลิต

(ภาพจากหนังสือการสร้างสวนทุเรียนมือใหม่สู่มืออาชีพ, ปราโมทย์ ร่วมสุขและคณะ, 2562 : 22)

3) ระยะเก็บเกี่ยวผลผลิต ระยะนี้ชาวสวนต้องรู้จักการดูทุเรียนแก่ ให้เป็น โดยมีวิธีการสังเกตจากดัชนีความแก่ของทุเรียน จาก ก้านผล หนาม รอยแยกระหว่างพู การชิมปลิง การเคาะเปลือก กรีดหนาม รวมถึงหากไม่แน่ใจจริงๆ จะใช้วิธีการสุมกรีดลูกเพื่อให้เห็นเนื้อทุเรียน ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจมากขึ้น โดยหลังจากตัดทุเรียนไม่ให้หล่นลงพื้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้กระสอบป่านรองรับและนำไปวางในเชิง จากนั้นทยอยขนมาไว้ที่ลังเล็กๆ เพื่อทำการตรวจสอบและคัดแยกเบื้องต้นก่อนจึงทำการเทียบทุเรียนขึ้นรถและนำออกสู่ตลาดต่อไป

1.3.7 จุดเด่น จุดด้อย ของการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง

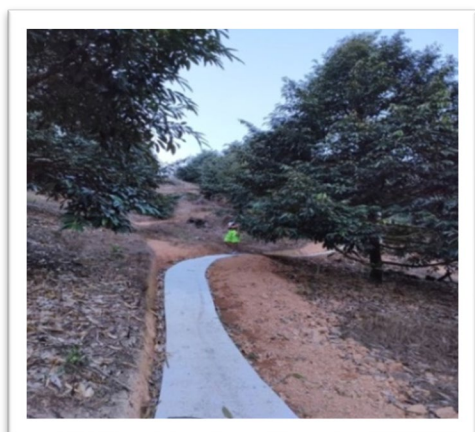
จุดเด่น ของการปลูกทุเรียนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า มีจุดเด่น ดังนี้ (1) ต้นทุเรียนอายุยืน และเป็นโรคน้อยกว่าทุเรียนพื้นราบ (2) รสชาติของทุเรียนอร่อยกว่า ลักษณะของดินในพื้นที่ปลูกอุดมสมบูรณ์ (3) ช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต ไม่มีคู่แข่ง

จุดอ่อน (1) ทุเรียนพันธุ์หมอนทองให้ผลเยอะ แต่เปราะบางต่อโรค (2) พื้นที่สูง มีความเสี่ยงต่อวาตภัย (3) พื้นที่อยู่ติดชายป่า มีสัตว์ต่าง ๆ มารบกวนผลผลิต

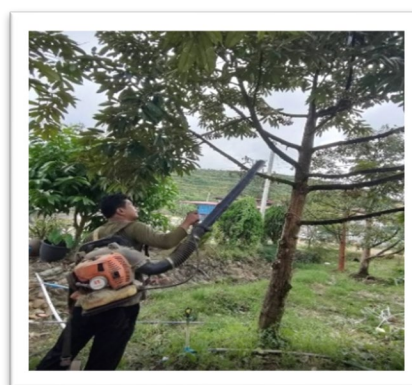
2. การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง

การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่ามีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาการปลูกทุเรียน ได้ 8 ประการ ดังนี้

2.1 การปรับสภาพพื้นที่ให้สะดวกต่อการจัดการ เช่น การทำถนนขึ้นเขา และเทคอนกรีตสำหรับทางรถมอเตอร์ไซด์ ให้สะดวกต่อการจัดการและเก็บเกี่ยวผลผลิต

ภาพประกอบที่ 8-9 การสร้างถนนคอนกรีตขนาดเล็กบนเขาเพื่อสะดวกต่อการขนถ่ายทุเรียน(ภาพจากนักวิจัย)

ภาพประกอบที่ 10 การสร้างสระลอยฟ้าเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาการให้น้ำทุเรียน

ภาพประกอบที่ 11 เครื่องเป่าลมสะพานหลัง ที่เกษตรกรใช้สำหรับนำมาเป่าดอกทุเรียนเพื่อช่วยผสมเกสร (ภาพที่ 10-11 จากนักวิจัย)

2.2 การสร้างสระลอยฟ้า สำหรับให้น้ำทุเรียน แบบประหยัดเวลา แรงงานและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

2.3 การเปลี่ยนมาใช้เครื่องสูบน้ำแบบมอเตอร์ไฟฟ้า ซึ่งช่วยประหยัดค่าน้ำมันและเวลาได้กว่า 3 เท่าจากเดิม

2.4 การให้ปุ๋ยทางสปริงเกอร์ เพื่อช่วยประหยัดเวลา และแรงงาน

2.5 เทคโนโลยีการช่วยผสมเกสรดอกทุเรียน โดยปรับเปลี่ยนจากการใช้ไม้กวาด หรือฟูกในการช่วยผสมเกสร หรือการปัดดอก มาใช้เครื่องเป่าลม ซึ่งช่วยได้ดีกรณีดอกทุเรียนที่อยู่กิ่งที่สูง แรงงานอาจป็นไม่ ถึง ทำให้ใช้ลมของเครื่องเป่าช่วยได้ดี

2.6 การใช้เชือกฟางแยกลีในการผูกโยงกิ่งกับทุเรียน เพื่อช่วยในการจำวันที่ดอกบาน หรือวันที่ทุเรียนจะแก่และสามารถเก็บผลผลิตได้ จากการใช้สีของเชือกฟาง นอกจากนั้นยังได้ใช้เพื่อการป้องกันปัญหาที่ตอรับน้ำหนักผลทุเรียนจำนวนมากอีกด้วย

2.7 นวัตกรรมการปลูกทุเรียนต้นคู่ โดยมีการปลูกเพิ่มมากขึ้นในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน เพราะเชื่อว่าให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นประมาณ 30%

2.8 การใช้ไม้ไผ่ค้ำยันกิ่งและต้นทุเรียน ป้องกันการหักจากवादภัย

ภาพประกอบที่ 12 การปลูกทุเรียนต้นคู่ของเกษตรกรในพื้นที่เริ่มมีมากขึ้นในปัจจุบัน (ภาพที่ 12-13 จากนักวิจัย)

ภาพประกอบที่ 13 การใช้ไม้ไผ่ ขนาดใหญ่ ผูกยึดกับกิ่งทุเรียน เพื่อป้องกันลมแรงและการโค่นล้มของต้นและกิ่ง

2.9 เทคนิคพิเศษที่ใช้ในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง นอกจากการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักยังพบว่ามีเทคนิคพิเศษที่เกษตรกรนำมาใช้อีกหลายประการ ดังนี้ (1) การจัดการเพื่อส่งเสริมการติดดอกและผล เช่น การให้ปุ๋ยสูตรผสม เพื่อเร่ง หรือ “เปิดตาดอก” เทคนิคการรดน้ำ 10-14 วัน เป็นต้น (2) การจัดการกับใบอ่อน ช่วงทุเรียนติดผลแล้ว โดยการพ่นสารป้องกัน และสารเร่งให้ใบแก่เร็วขึ้น (3) เทคนิคการให้น้ำให้ปุ๋ยที่เหมาะสม ไม่ปล่อยให้ทุเรียนโตเกินไป (4) การใช้เชื้อราดี ผ่าเชื้อราร้าย (5) เทคนิคการใช้วิทยุเปิดเสียง เพื่อป้องกันสัตว์ป่าที่มากัดกินผลทุเรียน

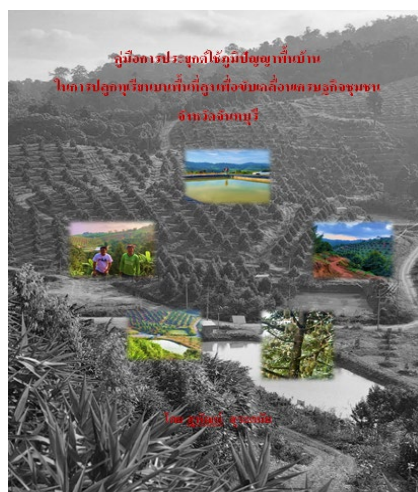

ภาพประกอบที่ 14 เชื้อราไตรโคเดอร์มา ที่เกษตรกรใช้ป้องกันและกำจัดเชื้อราชนิดอื่นๆ

ภาพประกอบที่ 15 การไล่สัตว์ที่มากัดกินผลทุเรียน โดยการเปิดวิทยุให้มีเสียงไว้ตามจุดที่สัตว์เข้ามา และบริเวณพื้นที่ที่อยู่ใกล้ป่า

3. การจัดทำคู่มือ “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี” ซึ่งผู้วิจัยจะได้จัดทำในรูปแบบพ็อคเก็ตบุ๊ค ขนาด A5 (5.75 นิ้ว x 8.25 นิ้ว) สามารถดูการรายละเอียดได้จากคู่มือดังกล่าว ตัวอย่างตามภาพที่ 16

ภาพที่ 16 ตัวอย่างปกหนังสือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี

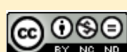
อภิปรายผล

[671]

Citation:

สุพัฒน์ สุระดนัย, ทรงคุณ จันทจร, ระพีพันธ์ ศิริสัมพันธ์. (2566). การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3 (1), 659-674.

Suradanai, S., Chanthachon, S., & Sirisumpan, R., (2023). Application of Local Wisdom of Durian Cultivation on Highland for Promoting the Community Economy in Chanthaburi Province. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 3 (1), 659-674; DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.45>

การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดจันทบุรี ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 10 ราย ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียนมายาวนานหลายปี จำนวน 5 รายมากกว่า 20 ปีที่เหลือมีประสบการณ์ 10 ปีขึ้นไป ซึ่งนับว่ามีประสบการณ์ในการได้เรียนรู้และอยู่กับสวนทุเรียนนานจนเกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญ ซึ่งมากกว่าครึ่งของเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีรายได้จากการขายทุเรียนในแต่ละปีมากกว่า 5 ล้านบาท โดยมีพื้นที่การปลูกทุเรียนเป็นเนินเขาลูกคลื่นและความสูงอยู่เหนือระดับน้ำทะเลมากกว่า 250 เมตรขึ้นไป บางส่วนต้องปลูกทุเรียนในพื้นที่ลาดชันเชิงเขาทำให้ยากต่อการบริหารจัดการพอสมควร เกษตรกรชาวสวนจึงมีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทแวดล้อมของพื้นที่ดังกล่าวในหลายประการ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology) คือการปรับตัวของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม หรือการปรับตัวหรือความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (ประเสริฐ บัวทอง. 2560 ; ปราโมทย์ ร่วมสุข และคณะ. 2562)

นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและประเด็นสำคัญสำหรับการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาจึงมีอยู่ว่าวัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และมนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมออกจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวจะพบได้ว่าเกษตรกรชาวสวนทุเรียนในเขตพื้นที่วิจัยในครั้งนี้ ได้มีการปรับตัว (Adaptation) โดยมีวิวัฒนาการจากอดีตและปรับเปลี่ยนมาสู่ปัจจุบันในหลายประการ เช่น การปรับตัวในการนำเทคโนโลยี การใช้เครื่องสูบน้ำในระบบไฟฟ้าแทนของเดิม ซึ่งสิ้นเปลืองเวลาและแรงงาน การทำถนนขึ้นบนเขาและทางรถเล็ก เพื่อสะดวกต่อการทยอยขนทุเรียนซึ่งยากลำบากเวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิตา เจริญทอง เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ และ จินดา ขลิบทอง (2560) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร พบว่า แนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกร ได้แก่ (1) ให้ความรู้เกษตรกรในการผลิตทุเรียน เช่น การให้น้ำ ให้นุ้ย การป้องกันกำจัดโรคและแมลง การเก็บเกี่ยวผลผลิต (2) ส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาใช้สารชีวภัณฑ์แทนการใช้สารเคมีเพียงอย่างเดียว และ (3) ส่งเสริมให้ เกษตรกรปลูกทุเรียนร่วมกับพืชอื่นเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและราคาผลผลิต ผ่านทางสื่อบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรภาครัฐ และเอกชน

สำหรับในส่วนของการจัดทำคู่มือ “การผลิตทุเรียนบนพื้นที่สูง โดยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ขึ้นในครั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาทั่วไป รวมทั้ง เพื่อเป็นคู่มือให้กับสถาบันการศึกษาในชุมชนท้องถิ่นที่เห็นประโยชน์และคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่จำเป็นต้องอนุรักษ์ สืบทอดไปยังเยาวชนคนรุ่นหลังได้สืบสานวัฒนธรรมการปลูกทุเรียน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ติดตัวกับเกษตรกร โดยผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ประกอบกับเก็บข้อมูลในพื้นที่วิจัยเป็นเวลา 1 ปีเศษ จนตกผลึกกับกระบวนการในการผลิตทุเรียนและเขียนออกมาเป็นรูปแบบในเชิงบรรยาย (Model) ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ เพื่อนำเสนอให้กลุ่มผู้สนใจศึกษาหรือกลุ่มอื่นๆ ไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 Model การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการปลูกทุเรียนบนพื้นที่สูง
(สังเคราะห์และรวบรวมข้อมูล โดยนักวิจัย)

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตร ในเรื่องทุเรียน ควรนำคู่มือที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น ไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงาน หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง นำไปศึกษาเรียนรู้ โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ จังหวัด หรือสถาบันการศึกษาในชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น
- 2) จากข้อค้นพบในหลายประการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนกับเกษตรกร เช่น การป้องกันและกำจัดโรคของทุเรียน เทคนิคการดูแลทุเรียนอ่อน/แก่ (ป้องกันปัญหาการตัดทุเรียนอ่อน) หรือ การบริหารจัดการสวนทุเรียนแบบครบวงจร การรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปแบบสหกรณ์ รวมทั้งเทคนิควิธีการขายทางออนไลน์ เป็นต้น
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการนำงานวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการผลิตทุเรียนให้กับเกษตรกรในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีบริบทในลักษณะภูเขาหรือพื้นที่สูง ได้นำไปใช้ประโยชน์และแนวทางต่อการทำความเข้าใจการ

ประยุกต์ การใช้เทคนิค ที่สำคัญต่าง ๆ ของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนบนพื้นที่สูงในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

1) จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรยังคงมีความหลากหลายในการใช้ปุ๋ย และสารเคมีที่ใช้ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช รวมทั้งปัญหาและแก้ไขปัญหาลักษณะวิกฤติของทุเรียนที่เกิดขึ้น รวมทั้งความหลากหลายของ บริษัทที่เกี่ยวข้องกับปุ๋ยและยา ดังนั้นควรมีการศึกษาถึงแนวทางผลิตทุเรียนในมิติของการใช้ปุ๋ยและยาในการ ป้องกันและกำจัดโรคที่ถูกต้องและปลอดภัยต่อผู้ใช้

2) เนื่องจากข้อค้นพบที่ว่า พ่อค้าชาวจีน ที่ซื้อทุเรียนซึ่งมีรายใหญ่ๆ ไม่ก็รายเป็นผู้ร่วมกันกำหนดราคา ขายของชาวสวน ดังนั้น ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อผลักดันรอง ทางการค้ากับกลุ่มพ่อค้าดังกล่าว รวมถึงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการหาแหล่งตลาดที่อื่นนอกจากประเทศจีน

3) จากข้อมูลพบว่าปัจจุบันพื้นที่การปลูกทุเรียนมีจำนวนมากขึ้นทุกปี ซึ่งในอนาคตอาจเกิดปัญหาเรื่อง ทุเรียนล้นตลาด ดังนั้นควรมีการศึกษาวิจัยในเรื่องการแปรรูปผลผลิตทุเรียน และตลาดทุเรียนแปรรูป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ทรงคุณ จันทจร. (2563). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม*. คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ประเสริฐ บัวทอง. (2560). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกทุเรียนของเกษตรกร ในตำบลอ่างศิระ อำเภอ มะขาม จังหวัดจันทบุรี*. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปราโมทย์ ร่วมสุข และคณะ. (2562). “การสร้างสวนทุเรียนมือใหม่สู่มืออาชีพ” พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเฟรม-อัพ ดีไซน์.
- วนิดา เจริญทอง. (2560). *แนวทางการส่งเสริมการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร*. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8 The 8th STOU National Research Conference
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2563). *สถิติการเกษตรของประเทศไทย*. ใน สถิติการเกษตรของ ประเทศไทย ปี 2563. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2563). “แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2561 – 2565” กลุ่มงาน ยุทธศาสตร์ และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด จังหวัดจันทบุรี สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี. (2562). *สถานการณ์การผลิตและการตลาดทุเรียนจังหวัดจันทบุรี เดือน พฤษภาคม 2562*. กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานพาณิชย์จังหวัด จันทบุรี กระทรวงพาณิชย์.
- สำนักงานอำเภอโป่งน้ำร้อน. (2562). *ข้อมูลทั่วไปอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. จันทบุรี :สำนักงานอำเภอโป่งน้ำร้อน.
- Brown, M. J. Durio. (1997). *A Bibliographic Review* (R.K. Arora, V. Ramanatha Rao, and A.N. Rao, Editors). IPGRI office for South Asia, New Delhi.